

ע"פ 59670/02/15 - המועצה מקומית שבלי, עבד אלסלאם אסעד נגד מדינת ישראל, משרד לאיכות הסביבה

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

ע"פ 59670-02-15 מועצה מקומית שבלי ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

בפני כב' השופטת אסתר הלמן

המערערים 1. המועצה מקומית שבלי

2. עבד אלסלאם אסעד

נגד

מדינת ישראל, משרד לאיכות הסביבה

המשיבה

ערעור על פסק דינו של בית המשפט השלום בנצרת, [כב' השופטת ל. יונג-גפר], 45168-12-12

פסק דין

1. זהו ערעור על חומרת גזר דינו של בית המשפט השלום בנצרת, במסגרתו מבקשים המערערים לשנות את מתחם העונש ההולם שנקבע בבית משפט קמא, ולהפחית את העונש שהוטל על המערערים באופן משמעותי.

הרקע

2. כעולה מעובדות כתב האישום, ובתמצית, המערערת 1 (להלן: "המערערת"), הינה רשות מקומית, והיא הבעלים והאחראית על מערכות הביוב המצויות בשטח שיפוט, ובכלל זה על תחנת השאיבה ביישוב שבלי (להלן: "תחנת השאיבה"). המערער 2 (להלן: "המערער"), כיהן משנת 2000 ועד חודש נובמבר 2008 כראש הרשות המקומית.

3. בתקופה הרלוונטית לכתב האישום הייתה תחנת השאיבה במצב תחזוקתי ירוד, לרבות משאבה מקולקלת, מגוב לא מתפקד וללא מערכת התרעה לצורך זיהוי וטיפול בתקלות בזמן אמת.

במועדים שונים, המשתרעים על פני תקופה של למעלה משנה, בין התאריכים 5/7/2007 ל- 26/8/2007, וכתוצאה מתקלות חוזרות ונשנות בתחנת השאיבה, הוזרמו שפכים גולמיים מהתחנה אל ערוץ נחל שבעה, וממנו אל ערוץ נחל תבור. כך למשל, מדגימה שניטלה ביום 7/4/2008 עלה כי מדובר בשפכים גולמיים, המכילים מזהמים כימיים, אורגנים ובקטריאליים, העלולים לגרום לתהליכי אֵקְטֵרִיּוֹפִיקְצִיָה (העתרה) בנחלים הסמוכים, ולסכן את מקורות מי השתייה ומי התהום באזור.

הזרמת השפכים גרמה לצחנה עזה ולמטרד ריח בסביבתה של תחנת השאיבה.

אל המערער, מתוקף תפקידו, נשלחו, במהלך התקופה הרלוונטית, מספר מכתבי התראה, ואף הוצא לו צו לתיקון מעוות לפי סעי' 20 לחוק המים, תשי"ט-1959 על פיו הם נדרשו להפסיק מיד כל הזרמה של שפכים לנחל. המערערים אף נדרשו לבצע פעולות למניעת ולתיקון התקלות. כן התקיימה ישיבה במשרדי המערער ביום 16/7/2008, יחד עם המערער ונציגי חברת מקורות, בסיומה התחייב המערער לפעול למניעת הישנות מקרים דומים, אולם בפועל הפגמים לא טופלו, ולא תוקנו הליקויים שדרשו תיקון והזיהום נמשך, כך שביום 26/8/2008 שוב הוזרמו שפכים גולמיים מתחנת השאיבה אל ערוץ נחל שבעה וממנו אל ערוץ נחל תבור.

4. ביום 8/12/2013 הורשעו המערערים, על פי הודאתם, ובמסגרת הסדר טיעון, בעבירות המיוחסות להם בכתב האישום.

המערערות הורשעה בעבירות של זיהום מים בנסיבות מחמירות (לפחות עשר עבירות), לפי סעיפים 20ב(א), 20ב(ב), 20ג ו- 20כא(ג) לחוק המים, תשי"ט-1959 (להלן: "**חוק המים**") וכן בגרימת ריח חזק או בלתי סביר, המפריע, או עשוי להפריע, לאדם המצוי בקרבת מקום או לעוברים ולשבים, עבירות לפי סעיפים 3 ו- 11א(1) לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א-1961 (**להלן: "החוק למניעת מפגעים"**).

המערער הורשע בעבירות של זיהום מים בנסיבות מחמירות, אחריות נושא משרה לעבירות זיהום מים ללא נקיטת אמצעים סבירים למנען או להפסיקן, (10 עבירות לפחות) לפי סעיפים 20ב(א), 20ב(ב), 20ג, 20כא(ג) ו- 20כב' לחוק המים, וכן בהפרת חובתו של נושא משרה לפקח ולעשות כל שניתן למניעת עבירות, בקשר עם גרימת ריח חזק או בלתי סביר כאמור בסעיפים 20ב(ב) לעיל, לפי סעיף 11ג לחוק למניעת מפגעים.

5. להשלמת התמונה יאמר, כי במסגרת הסדר הטיעון, בוטל גם כתב האישום, נגד מנהל מחלקת הביוב והמים במערערות, שהואשם ביחד עם המערערים.

6. לאחר שבחן את הקריטריונים לגזירת הדין, בהתאם לשיקולים שנקבעו בתיקון 113 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977, (להלן: "**חוק העונשין**"), גזר בית המשפט קמא על המערערים את העונשים הבאים:

על המערערות הוטל קנס בסך 120,000 ₪ והתחייבות בסך 240,000 ₪ להימנע במשך 3 שנים, מיום מתן גזר הדין, מהעבירות בה הורשעה.

על המערער הוטל קנס בסך 20,000 ₪ או 5 חודשי מאסר תמורתו, והוא חויב לחתום על התחייבות בסך 40,000 ₪ להימנע מביצוע עבירה.

נימוקי הערעור

7. בהודעת הערעור, עותרים המערערים להקל בעונשים שהוטלו עליהם. לשם כך הם מבקשים להתערב במתחם העונש ההולם, אשר נקבע על ידי בית המשפט קמא, ובעונשים שנגזרו עליהם בתוך המתחם.
8. לטענת ב"כ המערערים, בית משפט קמא חרג, **מיוזמתו**, ממתחם העונש ההולם למערערת 1, אשר הוצע על ידי בא כוח המשיבה בטיעוניה, ואשר הועמד, לטענתו, על קנס כספי הנע בין 100,000 ₪ ל-150,000 ₪, ובכך הוא פעל בניגוד לתורת המשפט האדברסרית, בקבעו עונש מקום בו לא נדרשה ענישה כאמור.
9. לגישת בא כוח המערערים, משקיבל בית משפט קמא את הטענות אודות מצבה הכלכלי של המערערת, בתקופה הרלוונטית לביצוע העבירות, דבר אשר מנע ממנה להשקיע כספים בתיקון תחנת השאיבה, היה עליו להביא שיקול זה בחשבון בבואו לקבוע את מתחם העונש ההולם לפי סעיף 40ב' ו-40ג' לחוק העונשין, ולא בבואו לקבוע את העונש המתאים לפי סעיף 40יא' לחוק העונשין, כפי שעשה.
10. בקביעת מתחם העונש ההולם, כך נטען, התעלם בית משפט קמא מנסיבות הקשורות בביצוע העבירה בהתאם לסעיף 40ט לחוק העונשין, והמצדיקות, לגישתו, הפחתת מתחם הענישה. ליתר דיוק, התעלם בית משפט קמא ממצבה הכלכלי של המערערת באותה תקופה, ומהעובדה שרק לאחרונה החלה להתאושש ממנו, התעלם מהעובדה כי המערערת הייתה תלויה במשרדים ממשלתיים אחרים, בהקמת תאגיד המים והביוב ובמשרד התשתיות שלא העניק רישיון הפעלה לתאגיד ולא העביר תקציבים בזמן לטיפול בתשתיות, וכן מהעובדה כי בחודש אפריל 2008 הוטלה על המערערת אחריות רטרואקטיבית לתשתיות הביוב החל מחודש מרץ 2008, כך לגישת ב"כ המערערים. קביעתו של בית משפט קמא כי אין ליתן משקל משמעותי לעובדה שהמערערת סבלה מהעדר תקציב והדבר תלוי בגורמים אחרים התבססה, בטעות, על פסקי דין מלפני תיקון 113 לחוק העונשין. לטענתו העדר תקציבים היה אמור להפחית את מתחם הענישה עצמו והוא איננו רלוונטי רק להקלה בעונש בתוך המתחם.
11. עוד סבור בא כוח המערערים כי שגה בית משפט קמא, עת קבע כי המערערים היו אדישים לעבירות. לשיטתו, בית משפט קמא התעלם מראיות שהוגשו לו, המלמדות על החשיבות הרבה אותה נתנו המערערים לטיפול בתשתיות הביוב, הן עובר לעבירות נשוא כתב האישום והן במהלכן. המערערים הסתמכו על העובדה כי תאגיד המים והביוב, המרכז את כל הטיפול בנושא תשתיות הביוב, אמור היה להתחיל לפעול בינואר 2008, אולם ביום 1/4/2008 שלח מנכ"ל התאגיד מכתב ובו הוא מודיע למערערים על העדר קבלת הרישיון המתאים, ועל כן האחריות מוטלת על המערערים רטרואקטיבית מחודש 3/2008. המערערים השקיעו סך של 50,511 ₪ לתיקון תחנת השאיבה ולתמיכה בכך צורפה חשבונית מס מיום 5/11/2008, כאשר בפסק הדין נכתב, בטעות כנראה, כי מדובר בחשבונית מיום 27/9/2011.

- 12.** כן טוען ב"כ המערערים כי לא הובאו בחשבון ראיות, המצביעות על תהליכי השיקום של המערערים. כך למשל השקיעו המערערים כ- 600,000 ₪ בתחנת השאיבה של הישוב שבלי, והחל מחודש נובמבר 2011, עת הושלם השיקום, התחנה מתפקדת כהלכה. עוד נטען כי בית המשפט קמא גם לא הביא בחשבון שיקולי הגנה על שלום הציבור, בקביעת העונש הראוי.
- 13.** המערערים קובלים גם על כך, שבמסגרת שיקוליו, קבע בית משפט קמא כי אין מנוס מענישה ממשית שתבטיח שינוי בהתנהלותה של המערערת בעתיד, למרות שהאחריות לביוב אינה רובצת לפתחה של המערערת עוד, משעברה לאחריות תאגיד המים והביוב, ועל אף שהמערער כבר אינו משמש יותר בתפקיד, ובכל מקרה מצבו הכלכלי הגרוע לא הובא בחשבון לצורך קביעת העונש המתאים.
- 14.** בא כוח המערערים סבור עוד כי בית משפט קמא לא נתן משקל מספיק לסוגיית הזמן שעבר מאז ביצוע העבירות והשינויים שגרמו לשיקום המועצה, שכן העבירות הן משנת 2007-2008.
- 15.** לסיכום, ב"כ המערערים מבקש, ככל שמתחם הענישה יוותר על כנו, לקבוע כי אין תחולה להוראות סימן א'1 לחוק העונשין, על סוג העבירות בהן הורשעו המערערים, בהיותן עבירות מסוג אחריות קפידה כאמור בסעיף 20(ב) לחוק המים. לצורך העניין הפנה ב"כ המערערים אל רע"פ 3515/12 **מדינת ישראל נ' שבתאי** (10/09/2013). בנוסף וממילא, טוען ב"כ המערערים, הטלת האחריות הרטרואקטיבית על המערערים הייתה מנוגדת לתורת דיני העונשין.
- 16.** ב"כ המשיבה ביקש לדחות את הערעור. לטענתו, מעלים המערערים במסגרת הערעור, טיעונים העומדים בניגוד להסדר הטיעון, במסגרתו הודו בביצוע העבירות. ב"כ המשיבה הדגיש כי על פי ההלכה, רשות מקומית לא יכולה להסיר מעליה את האחריות לקיומם של מפגעים סביבתיים שהיא יוצרת ולהעבירה לגוף אחר. מכאן שגם אם אכן תאגיד המים והביוב היה מתחיל לפעול כמתוכנן, עדיין לא היה בכך כדי להסיר מעל הרשות את האחריות באופן אוטומטי. לטענתו, כפי שהדבר עלה מעדותו של המערער, מרגע שידעו המערערים כי תאגיד המים והביוב הולך להיכנס לפעולה, הם הסירו מעליהם אחריות.
- 17.** אמנם, מקובל על ב"כ המשיבה כי המערערים השקיעו סכום מסוים בתיקון התקלות, אולם הסכום שהושקע לא היה מספיק, והם העדיפו שיקולים אחרים. בפועל המערערים נמנעו מלהתקין את הדבר הבסיסי ביותר, מערכת גילוי והתרעה, וזאת על מנת להימנע מלדעת, בזמן אמת, על אירועי גלישת ביוב.
- 18.** ב"כ המשיבה הוסיף וטען כי בניגוד לטענותיהם, ידעו המערערים בזמן אמת אודות המתרחש. נשלחו להם מכתבי התראה גם בתקופה בה חוק המים חייב מודעות, וגם בתקופה בה חוק המים עבר לדרישת

אחריות קפידה.

19. באשר לקביעת מתחם העונש ההולם, טוען ב"כ המשיבה כי בית משפט קמא ניתח בגזר דינו את מתחם העונש ההולם בהתאם לתיקון 113 לחוק העונשין, התחשב במידת אחריותם של הנאשמים, במצבם הכלכלי, בעובדה שהמערער אינו בתפקיד ראש הרשות מזה שנתיים וכן בעובדה כי כיום המצב מבחינת הביוב הוא תקין, ובהתאם לאמור קבע קנס ברף הענישה הנמוך.

20. בא כוח המשיבה מבקש לדחות את הטענה כי בית המשפט קמא קבע מיוזמתו, מתחם עונש הולם גבוה מזה שאליו טענה המשיבה, והפנה לטיעוניו לעונש, שם ביקש להשית על המערער עונש ראוי, בתוך המתחם שהציע, שסכומו יהא בין 100,000 ₪ ל- 150,000 ₪.

21. ב"כ המשיבה טוען עוד, כי הענישה בנסיבות המקרה, מבוססת על מקרים דומים של רשויות מקומיות במגזר הערבי, בעלות מצב סוציאקונומי נמוך, וניתן משקל בקביעת העונש למצבה הסוציו - אקונומי של הרשות. לטענתו, בית המשפט קמא נתן משקל לשיקול ההרתעה, הן של המערערים והן של רשויות אחרות, וזאת בשל החשיבות הרבה שיש לנושא איכות הסביבה.

דין והכרעה

22. כלל הוא כי ערכאת הערעור לא תתערב בעונש שהושת על נאשם בערכאה דיונית, אלא במקרים חריגים, בהם נפלה בגזר דינה של הערכאה הדיונית טעות מהותית, אשר בולטת על פני הדברים, או כאשר העונש שנגזר על ידה חורג באופן קיצוני מרמת הענישה המקובלת בנסיבות דומות. כפי שיפורט להלן, אין במקרה זה עילה להתערבותה של ערכאת הערעור בעונשים שהוטלו על המערערים.

תחולת תיקון 113 לחוק העונשין על עבירות מסוג אחריות קפידה

23. לטענת המערערים, אין תחולה להוראות תיקון 113 לחוק העונשין, שעניינו הבניית שיקול הדעת בענישה, על עבירות מסוג אחריות קפידה. דין הטענה להידחות, בהעדר בסיס בחוק להוציא את הוראות התיקון מתחולתן על סוגי עבירות אלה ובהעדר נימוק ענייני לעשות כן.

24. ב"כ המערערים מפנה ומסתמך על פסק הדין שניתן ברע"פ 3515/12 **מדינת ישראל נ' שבתאי (10/09/2013)**, שעסק בשאלה אימתי ימנע בית המשפט מהרשעתו של נאשם בעבירה של אחריות

קפידה, אך לא ברור מטיעוניו, כיצד הוא מסיק מהאמור שם כי אין לגזור דינו של נאשם בעבירות כאלה, בהתאם לכללי הבניית שיקול הדעת בענישה.

25. ברע"פ 3515/12 דלעיל נקבע כי הכלל, שלפיו הימנעות מהרשעה היא החריג, חל גם על עבירות אחריות קפידה, אם כי בית המשפט יגלה גמישות גדולה יותר כאשר מדובר בעבירות אסדרתיות של אחריות קפידה. גמישות זו, הנותנת ביטוי לאופי המיוחד של העבירות האסדרתיות, מוצאת את ביטוייה, בעת קביעת המתחם, כאשר בית המשפט בוחן את מידת אשמתו של הנאשם, ואיננה מחייבת החרגה של עבירות אחריות קפידה מן הקריטריונים שמתווה החוק, לגזירת הדין.

26. יתרה מכך, בעניינם של המערערים, קבע בית המשפט קמא כי אחריותם של המערערים איננה נובעת רק בשל כך שמדובר בעבירה של אחריות קפידה (סעיף 48 לגזר הדין), שכן הם קיבלו מס' התראות, לאורך תקופה, ולמרות זאת לא פעלו להפסקת הזיהום.

27. טענת המערערים כי יש להתייחס באופן שונה לעונשיהם של עבריינים שביצעו עבירות של אחריות קפידה מתעלמת מכך שהעיקרון המנחה בקביעת העונש הראוי לעבריין, לאור תיקון 113 לחוק העונשין, הינו קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה בנסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו (סעיף 40ב לחוק העונשין). מידת האשם של הנאשם תלויה, בין היתר, בהלך נפשו של הנאשם הספציפי, בעת ביצוע העבירה. לגבי המערערים, נקבע כי הם ידעו אודות הנעשה והתעלמו מהתראות שדרשו מהם לטפל במפגעים, או לא עשו די על מנת למנוע אותם.

28. בהתאם למתווה, הקבוע בסעיף 40ג(א) לחוק העונשין, על בית המשפט, בבואו לקבוע את מתחם העונש ההולם, להתחשב, בערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה, במידת הפגיעה בו, במדיניות הענישה הנהוגה ובנסיבות הקשורות בביצוע העבירה כאמור בסעיף 40ט לחוק העונשין.

29. כאמור, בית משפט קמא בחן את מתחם העונש ההולם במקרה דנן, בהתאם לאמות המידה שהותוו בתיקון 113 לחוק העונשין וקבע כי מתחם העונש ההולם למעשי העבירות שביצעה המערערת בנסיבותיהם, הינו קנס הנע בין 100,000 ₪ ל- 300,000 ₪, לצד התחייבות גבוהה, ואילו מתחם העונש ההולם למעשי העבירות שביצע המערער, בנסיבותיהם, הוא קנס הנע בין 15,000 ₪ ל- 50,000 ₪, לצד התחייבות.

30. בהודעת הערעור, קובל ב"כ המערערים על המתחם שנקבע וטוען כי בית המשפט קמא חרג אף מהמתחם שהוצע בטיעוני המשיבה. בטענה זו אין כל ממש. עיון בפרוטוקול הטיעונים לעונש מלמד כי בית המשפט קמא שקל את המתחמים שהוצעו לו על יד כל אחד מן הצדדים, ולא החמיר עם המערערים מעבר למתחם שהציעה המשיבה, כנטען. המשיבה הציעה לקבוע מתחם קנס הנע בין מאות אלפי שקלים ונקבה בסכומי הקנס שיש לדעתה לגזור על המערערים בתוך מתחם זה, כעונש ראוי. ב"כ

המערערים מפנה בטעות לעונש הראוי שהוצע ומבקש להסיק ממנו כי זהו המתחם אליו עתרה המשיבה, ולא כך הוא.

31. בא כוח המערערים טוען בנוסף, כי בית המשפט לא נצמד למתווה הקבוע בחוק. ראשית, גם אם נקבל את הטענה, כי נסיבות הקשורות בביצוע העבירה נלקחו בחשבון בגזירת העונש המתאים, במקום בקביעת המתחם, קביעה זו כשלעצמה אינה מחייבת התערבות בגזר הדין (ראה ע"פ 2357/13 **רוש נ' מדינת ישראל**, (06/10/2013)).

32. בכל הנוגע לערך החברתי המוגן ומידת הפגיעה בו, שקל בית המשפט קמא את הפגיעה באיכות הסביבה בכלל והפגיעה הקשה במקורות המים בפרט, וקביעותיו נסמכות על ההכרה ההולכת וגוברת בערך החשוב של שמירה על איכות הסביבה והנזק הרב הנגרם לאינטרס הציבורי, כתוצאה מאי הקפדה על קיום הוראות החוק בנושאים אלה.

ההכרה בחשיבות הערך המוגן באמצעות עבירות התכנון והבניה, עדין לא חדרה, למרבה הצער, להכרה ולתודעה הציבורית, במידה מספקת. בית המשפט העליון עמד על כך כבר לפני שנים, בקבעו בבג"צ 4128/02 **אדם טבע ודין - אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' ראש ממשלת ישראל**, (פ"ד נח(3), 503) כי:

"האדם הוא חלק מסביבתו. הוא מקיים עם סביבתו יחסי גומלין. הוא משפיע על סביבתו והוא מושפע ממנה. הקרקע, המים, האוויר, הם היסודות לקיום האנושי. במסגרתם "מנהלים הפרט והחברה את כל מעגל חייהם" (השופט אור בבג"ץ 244/00 עמותת שיח חדש למען השיח הדמוקרטי נ' שרה תשתיות הלאומיות, פ"ד נו(5) 49, 62). הם הבסיס לקיום הפיזי. הם הבסיס לקיום הרוחני. איכות החיים נקבעת על פי איכות הסביבה. אם לא נשמור על הסביבה, הסביבה לא תשמור עלינו. מכאן החשיבות הרבה - לכל פרט ופרט ולחברה ככלל - בשמירה על איכותה של הסביבה בה מתנהלים חיינו. "איננו מדברים עוד - כבעבר - אך בשימושי קרקע למיניהם, אלא בתפיסה סביבתית כוללת של חברה, של כלכלה ושל איכות חיים בעירו בכפר" (השופט מ' חשין בבג"ץ 2920/94 אדם טבע ודין - אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה, פ"ד נ(3) 441, 454) ... אחד הערכים החברתיים הראויים להגנה הוא זה של שמירה על משאבי הטבע ... בעניין זה טרם פותחה דייה המודעות שלנו לצורך לשמר את סביבתנו".

(ראה גם רע"פ 6990/10 **דדון חזי וציון 1992 בע"מ נ' מדינת ישראל**, (24/11/2010)).

33. גם בכל הקשור למדיניות הענישה הנהוגה, בית משפט קמא ביסס את קביעותיו על פסיקה רלוונטית, שיש בה כדי לשקף את מדיניות הענישה הנהוגת בנסיבות העניין.

בית המשפט העליון קרא לא אחת להחמיר בעונשיהם של מבצעי עבירות הפוגעות באיכות הסביבה בשל הנזק הרב והמתמשך שהם עלולים לגרום לציבור. הדברים נכונים ביחס לאזרחים פרטיים או חברות היוצרים בעיסוקיהם מטרדים ומפגעים, וביתר שאת נכונים הם ביחס לרשויות המפקדות, בין היתר, על שמירת האינטרס הציבורי במניעת מפגעים לסביבה.

כך נקבע למשל ברע"פ 1223/07 מורשד נ' מדינת ישראל (12/2/2007) כי:

"בית-משפט זה עמד בעבר על הנזק הרב העלול להיגרם לכלל החברה בשל ביצוע עבירות הנוגעות לפגיעה באיכות הסביבה, בציינו: "שמירת הפסולת או פיזור וניקוז בדרך בלתי מבוקרת תביא לפגיעה - לעיתים פגיעה אנושה - באיכות החיים, בצחות האוויר, בזיהום מי-תהום, בהשמדת החי" (רע"פ 7861/03 מדינת ישראל נ' המועצה האזורית גליל תחתון (טרם פורסם)). הצורך החברתי הגובר בשמירה על משאבי הטבע ההולכים ומתדלדלים וההכרה בנזק שנגרם לכלל הציבור בשל זיהום הטבע והסביבה, חייבה את המחוקק לקבוע רמת ענישה משמעותית לעוברים עבירות אלו, ואת בית-המשפט בתורו לנקוט מדיניות ענישה מחמירה כלפיי אותם עבריינים (ראו, רע"פ 244/96 כים ניר ניהול שירותי תעופה נ' מדינת ישראל, פ"ד (3) 529)".

34. צודק ב"כ המערערים בטענתו, כי בגדר בנסיבות הקשורות בביצוע העבירה ולצורך קביעת המתחם היה על בית משפט קמא לשקול את העובדה שהמערערת סבלה מקושי תקציבי ולבחון את טענתה, כי הטיפול בבעיה לא היה תלוי רק במערערים, אלא גם בגורמים נוספים, אולם עיון בגזר הדין מלמד כי בית המשפט קמא, סבר שאין ליתן משקל רב לנסיבות הללו (שנבחנו בשלב גזירת העונש המתאים), בנימוקיו מקובלים עלי.

35. גם אם לוקחים בחשבון את מצבה הכלכלי של המערערת במועד ביצוע העבירות, בקביעת המתחם, אינני סבורה כי נתון זה צריך להביא לשינוי במתחם העונש שנקבע ביחס למערערים. לרשות המקומית קיימת אחריות למלא את חובותיה, לדאוג להשגת התקציבים הדרושים לכך, (לרבות באמצעי אכיפה וגביה), ולהפנות את התקציבים למטרות השונות, על פי סדרי עדיפות ראויים. המערערים לא הוכיחו בפני בית המשפט קמא כי עשו זאת.

מטרת החוקים האסדרתיים והסנקציה הפלילית שלצידם, הינה לגרום לבעלי התפקידים ברשויות, כמו המערער, להפנות תקציבים לשמירה על חוקי איכות והגנת הסביבה, ולהמריצם לעשות כל שניתן בכדי למנוע את הנזקים הסביבתיים, באילוצי התקציב שבו הם נתונים.

עמד על כך המשנה לנשיא (דאז) כב' השופט מישאל חשין, ברע"פ 7861/03 מדינת ישראל נ' המועצה האזורית גליל תחתון (8/5/2006):

"הואיל והסדר פינויה של פסולת כרוך בהוצאות לא מעטות, דוחקים פרנסי המועצה את נושא הפסולת אל תחתית סדר היום, והתקציב שהם מועידים לפיתרונה של בעיית הפסולת תקציב זעום הוא שאין בו כדי לספק את הצרכים. פסק-דין זה שאנו נותנים עתה אמור לשמש מיגדלור-אזהרה למועצות אזוריות, וכמותן למועצות מקומיות ולעיריות. לא עוד נוכל - ולא נסכים - להשלים עם הזילזול שמפגינים פרנסי ציבור באיכות הסביבה ובחייבים שהדין מטיל על רשויות ציבור למיניהן בנושא איכות הסביבה. בהקשר זה, אין לנו אלא לחזור על דברים שכתב המישנה לנשיא שלמה לויין בשנת 1996, לאמור: "מהחומר שלפניי יוצא, לכאורה, שעד כה הטילו בתי המשפט עונשים מתונים בשל עבירות איכות הסביבה ואם כך הוא הגיעה השעה להעלות את רף הענישה": רע"פ 244/96 כים ניר ניהול שירותי תעופה ונתיבי אוויר (1991) בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 529, 531. הגיעה עת לקיים הצהרת כוונות זו."

36. המסקנה מכך היא שגם אם ניקח בחשבון את מצבה הכלכלי של המערערת במועד הרלוונטי, לשם קביעת מתחמי הענישה בעבירות שביצעו המערערים בנסיבותיהן, לא שוכנעתי כי יש מקום להפחית את המתחמים, שנקבעו על ידי בית המשפט קמא, (שהיה ער לטיעון זה, גם אם לא פירט אותו בשיקולי קביעת המתחם).

37. מתחם העונש ההולם ביחס למערער אף נוטה לקולא, ויש להניח כי לולא מצבו הכלכלי הרעוע, היה המתחם ההולם לגביו, צריך להיות גבוה יותר.

38. כך גם הטענה להסתמכות המערערים על גופים אחרים, או ציפיתם שתאגיד המים והביוב יחל עבודתו בראשית שנת 2008, איננה יכולה לסייע למערערים. ראשית, כל עוד האחריות מוטלת על הרשות, אין היא יכולה להתנער ממנה, תוך הטלת האחריות על גופים אחרים. שנית, הזרמת השפכים מתחנת השאיבה לערוצי הנחלים נמשכה לאורך תקופה ארוכה, (עד ליום 26.8.08), במהלכה נשלחו למערערים התרעות, ואף שפעלו באמצעים שונים להפחתת הפגיעה, לא עשו כל שביכולתם למנוע את המשך הזיהום. הדברים נכונים הן בתקופה שלפני המועד הצפוי לתחילת פעילותו של התאגיד והן לאחר שכבר הוברר שהוא לא יחל פעילותו כמתוכנן.

המערערים מצביעים, בין היתר על כך שהשקיעו כספים רבים לתיקון התחנה (קבלה מיום 5.11.08 (נ/7), שבטעות נרשם לגביה בגזר הדין כי היא מתאריך מאוחר יותר, אולם גם מועד זה הינו מאוחר למחדלים המפורטים בכתב האישום, בהם הודו המערערים.

על כל פנים, וכפי שנקבע ברע"פ 7861/03, בהקשר לחובתה של רשות לדאוג לפסולת שבתחומה:

"רשות מקומית היא הגוף האחד והיחיד האחראי לטיפול ישיר בפסולת הנוצרת בתחומיה, ואחריות זו אין הרשות מוסמכת להסיר מעל שיכמה. שאם לא הרשות תטפל בסילוקה הנאות של הפסולת - מי יעשה כן? לא בכדי נתן החוק בידי הרשות סמכות בנושא התברואה, וסמכות זו חייבת היא הרשות המקומית להפעילה משנוצרות נסיבות המחייבות את הפעלתה. תושבי הרשות המקומית משלמים מיסים לרשות - ארנונה הוא כינויים של אותם מיסים - והרשות חייבת לעשות שימוש באותם מיסים כדי לדאוג לטיפול נאות וראוי בפסולת הנצברת בתחומיה של הרשות מדי יום ביומו. נוסף בהקשר זה, כי תשלומי הארנונה שהרשות המקומית גובה מן התושבים, מטילים עליה לא אך חובה משפטית לדאוג לטיפול בפסולת. החובה המוטלת על הרשות אף חובה מוסרית היא, שהרי לשם כך, בין השאר - לטיפול נאות בפסולת - משלמים התושבים לרשות ארנונה."

39. מכאן, שאין המערערת יכולה להסיר מעצמה את האחריות למניעת מפגעים, בהסתמך על תאגיד שהוקם לשם כך, ובוודאי אין היא יכולה לעשות כן, כל עוד לא החל התאגיד לפעול באופן תקין, הממלא אחר כל הדרישות.

40. כאמור, לו הייתה אחריותם של המערערים מבוססת כולה על אחריות קפידה לעבירות, היה מקום לקחת נתון זה בקביעת מידת האשם שלהם, לצורך קביעת המתחם, אך כאן, קבע בית המשפט כי מידת האשם של המערערים גבוהה יותר, שכן, גילו אדישות במודע לנזקים שנגרמו ולא עשו די בכדי למנוע את הפגיעה.

41. לאור האמור, לא מצאתי כי יש מקום להתערב במתחמי הענישה אשר נקבעו על ידי בית משפט קמא.

חריגה ממתחם העונש ההולם

42. לטענת בא כוח המערערים, (סעיף 17 להודעת הערעור), שגה בית משפט קמא עת לא חרג, לקולא, ממתחמי הענישה שקבע, וזאת משיקולי שיקום והגנה על שלום הציבור.

43. לפי סעיף 40ג(ב) סיפא לחוק העונשין, רשאי בית המשפט לחרוג ממתחם העונש ההולם בשל שיקולי שיקום או הגנה על שלום הציבור לפי הוראות סעיפים 40ד ו- 40ה לחוק העונשין. שיקולי שיקום, כאמור בסעיף 40ד לחוק העונשין, מהווים נימוק לחרוג לקולא מן המתחם, לעומת זאת, שיקולי הגנה על שלום הציבור, כאמור בסעיף 40ה לחוק העונשין, הם נימוק לחרוג לחומרה מן המתחם, ולא כפי שטוענים המערערים.

44. בענייננו, צדק בית בית המשפט קמא, כי לא התקיימו נסיבות המצדיקות סטייה לקולא מן המתחם.

45. בית המשפט קמא ראה לנכון לגזור את דינם של המערערים בצד הנמוך יותר של המתחם. בהחלטתו זו, שקל, בין היתר, את מצבה הכלכלי של המערערת הן בזמן ביצוע העבירה והן כיום, בקבעו כי המערערת הצליחה בסופו של דבר להגיע לאיזון מבחינה כספית לאחר תכנית הבראה ממושכת, אולם מצבה הכלכלי עודנו דחוק. כן הביא בית משפט קמא בחשבון וזקף זאת לזכות המערער את העובדה שעומדים ותלויים נגדו תיקי הוצאה לפועל והוא על סף פשיטת רגל.

46. בית המשפט קמא לא החמיר עם המערערים, בקביעת העונשים הראויים להם, ובוודאי לא ניתן לומר כי העונשים שהוטלו עליהם חורגים במידה ניכרת מהעונשים הנהוגים, במידה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור.

47. למרות האמור, נוכח מצבו הכלכלי הקשה של המערער, ועל מנת לאפשר לו לעמוד בתשלום הקנס שהוטל עליו, יש מקום לפריסת תשלומים נוחה יותר של הקנס שהוטל על המערער.

לסיכום

48. לאור האמור, אני קובעת כי הקנס בסך 20,000 ₪, אשר הוטל על המערער, ישולם ב- 25 תשלומים חודשיים ורצופים, החל מיום 1.6.2015 ובכל ראשון לחודש שלאחריו, כאשר אי תשלום אחד השיעורים במועדו, יעמיד את מלוא יתרת הקנס לפירעון מיידי.

ניתן היום, כ"ד אייר תשע"ה, 13 מאי 2015, בהעדר הצדדים.

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לצדדים, בהקדם.